II 41422

Monografie

Gina Ignat

Influența CEDO asupra raporturilor juridice civile

Editura Hamangiu
2015

II 41422

Monografie

Influența Convenției europene a drepturilor omului asupra raporturilor juridice civile

C - 275848

279848

UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECĂ 2

Cuprins

Partea I. Aplicarea verticală a Convenției – resort al apartenenței la dreptul internațional public 1

Capitolul I. Originalitatea sistemului european de protecție a drepturilor omului 3

Secțiunea 1. Imperialismul drepturilor omului şi „inflația normativă" în dreptul internațional 3

§1. Potențarea relevanței dreptului internațional pentru ordinea juridică internă 3

§2. Transgresiunea drepturilor omului de la ideologie la drept obiectiv 5

§3. Semantica drepturilor omului 6

3.1. Ipostazele „drepturilor omului" privite ca drepturi subiective 7

3.2. Dreptul obiectiv al drepturilor omului 8

§4. Instrumente de protecție a drepturilor omului cu vocație universală 11

4.1. Proclamarea regională 12

4.2. Dualitatea protecției drepturilor omului în spațiul european 13

Secțiunea a 2-a. Principiile aplicării Convenției din perspectiva apartenenței sale la dreptul internațional public 24

§1. Principiul subsidiarității 25

1.1. Conținutul principiului în lumina Convenției europene a drepturilor omului 25

1.2. Marja de apreciere a statelor 27

1.3. Ranforsarea subsidiarității Convenției prin intrarea în vigoare a Protocolului nr. 14 28

§2. Principiul efectului direct 29

2.1. Conținutul principiului 29

2.2. Criterii tradiționale pentru relevarea efectului direct al tratatelor 30

2.3. Temeiuri convenționale ale efectului direct 30

2.4. Exiguitatea efectului direct al Convenției 31
Secțiunea a 3-a. Marca unicității sistemului european de protecție a drepturilor omului 32
§1. Efectivitatea sistemului de protecție convențional 32
§2. Abilitarea persoanelor fizice la accesarea jurisdicției convenționale 34
2.1. Controverse în dreptul internațional cu privire la calitatea de subiect a persoanei fizice 34
2.2. Individul – subiect al protecției internaționale 36
§3. Alte „pârghii" convenționale răspunzătoare de asigurarea efectivității drepturilor garantate 37
3.1. Specificul interpretării în dreptul internațional 38
3.2. Reguli de interpretare comune tratatelor 39
3.3. Metode de interpretare „personalizate" de Curte 43
Secțiunea a 4-a. Valențele constituționale ale Convenției europene 55
§1. Convenția – expresie a unei autentice ordini constituționale 55
§2. „Preeminența dreptului" – piatră unghiulară a abordării drepturilor fundamentale în sistemul convențional 57

Capitolul II. Relevanța drepturilor fundamentale pentru dreptul civil 60
Secțiunea 1. Relația dintre dreptul național și cel convențional 60
§1. Observații preliminare 60
§2. Abordarea clasică a raportului dintre ordinea juridică internă și cea internațională 60
Secțiunea a 2-a. Influențarea progresivă a dreptului civil de către drepturile fundamentale 69

Capitolul III. Catalizarea protecției interne a drepturilor fundamentale din perspectiva intrării în vigoare a Protocolului nr. 15 72
Secțiunea 1. Paradigma doctrinei subsidiarității 72
§1. Premisele activării mecanismului subsidiarității 72
§2. „Autolimitarea judiciară" a Curții, expresie a „autoconservării"? 78
Secțiunea a 2-a. Relevanța marjei de apreciere pentru protecția drepturilor civile 79
§1. Domeniul rezervat libertății de acțiune a statelor 79

§2. Relevanța interpretării consensuale în evaluarea marjei de apreciere a statelor 81
§3. Aplicarea principiului subsidiarității în domeniul dreptului civil 83
Concluziile Părții I *90*

Partea a II-a. Prelungirea orizontală a obligațiilor atașate drepturilor civile convenționale 93

Titlul I. Incidența orizontală a dreptului la respectarea bunurilor 95

Capitolul I. „Fragilizarea" dreptului de proprietate din perspectiva solidarismului social 95
Secțiunea 1. „Etiologia" aplicării orizontale a Convenției *95*
Secțiunea a 2-a. Întinderea aplicării orizontale a Convenției *98*
§1. „Conotația" şi limitele efectului orizontal 98
§2. Beneficiile accesării Convenției de către particulari în fața instanțelor naționale 99
Secțiunea a 3-a. Aplicarea orizontală a dreptului la respectarea bunurilor *100*
§1. Vocația de aplicare orizontală a art. 1 din primul Protocol adițional 100
§2. Restricțiile dreptului de proprietate în beneficiul dreptului la locuință 102
2.1. Dreptul la o locuință decentă. Consacrare 103
2.2. Poziția Curții: protecția socială sporită vs. protecția dreptului de proprietate 103
2.3. Algoritmul convențional de stabilire a violării art. 1 din primul Protocol adițional 104
2.4. Aplicarea raționamentului de interpretare a art. 1 în cauza *Mellacher şi alții c. Austriei* 106
§3. Justificarea Curții pentru „confirmarea" imixtiunii legiuitorului în dreptul de proprietate 106
§4. Schimbarea de perspectivă a Curții: „desacralizarea" proprietății 107
§5. Privire critică asupra poziției exprimate de Curte 107
§6. Jurisprudența ulterioară a Curții, expresie a consecvenței 110
§7. Circumspecția Curții în privința libertății contractuale 112

Capitolul II. Convenția europeană a drepturilor omului și libertatea contractuală 113
Secțiunea 1. Libertatea contractuală în abordarea instanței de la Strasbourg 113
§1. Contextul invocării libertății contractuale 113
§2. Emergența drepturilor fundamentale în contractele civile 113
§3. „Permeabilitatea socială" a Convenției europene și semnificația actuală a libertății contractuale 115
3.1. Legitimarea politicii de socializare a contractelor 116
3.2. Integrarea perspectivei convenționale asupra libertății contractuale în dialectica principiului autonomiei de voință 117
3.3. Statutul revendicat de dreptul la locuință 119
Secțiunea a 2-a. Relevanța statuărilor Curții cu privire la libertatea contractuală în general 120
§1. Sincronizarea abordării limitate a Curții cu declinul autonomiei de voință 120
4.1. Abordarea limitată a libertății de a contracta 121
4.2. Declinul autonomiei de voință 122
4.3. „Contraponderea" libertății contractuale 126
§2. Perspectiva Curții constituționale a României asupra libertății contractuale 130

Titlul II. Vocația de aplicare interindividuală a art. 8 din Convenție 132

Capitolul I. Obligațiile pozitive ale statelor din perspectiva incidenței orizontale a dreptului la viață privată și de familie 132
Secțiunea 1. Explicitarea „vieții private și de familie" – etalon al interpretării dinamice 132
§1. Generalități 132
§2. Contribuția judecătorului european în stabilirea coordonatelor vieții private și de familie 134
§3. Exigențele „literale" conținute de art. 8 din Convenție 135
§4. Obligațiile statului corelative dreptului la respectarea vieții private și de familie 136
§5. Proiecția art. 8 în dinamica interpretării habituale a judecătorului european 138
Secțiunea a 2-a. Obligații pozitive inerente protecției dreptului la respectarea vieții private și de familie. Aspecte generale 139

§1. Precizări terminologice 139
§2. Utilitatea categoriei juridice a „obligațiilor pozitive" și difuziunea acestora în sfera raporturilor interindividuale 141
§3. Principii generale formulate de Curte în privința aplicării interindividuale a art. 8 din Convenție 143
Secțiunea a 3-a. Valori subsumate dreptului la viață privată personală și obligațiile pozitive complementare 146
§1. Generalități 146
§2. Recunoașterea identității persoanei. Stabilirea legăturilor de familie 147
2.1. Dreptul la cunoașterea „ascendenței" proprii 147
2.2. Dreptul la dezvoltarea legăturilor de familie 155
2.3. Regruparea familială și menținerea legăturilor de familie 157
2.4. Organizarea procedurilor susceptibile să afecteze viața de familie 158
§3. Dreptul la identitate etnică 159
§4. Dreptul la identitate sexuală 161
§5. Dreptul la imagine 162
Secțiunea a 4-a. Drepturile personale legate de identificarea persoanei 163
4.1. Dreptul la nume 164
4.2. Dreptul la domiciliu și obligațiile corelative ale statului 168
Secțiunea a 5-a. Dreptul la viață privată socială 184
Secțiunea a 6-a. Integritatea fizică și morală 186
Secțiunea a 7-a. Drepturile derivând din întemeierea și ființarea familiei. Obligațiile pozitive ale statului corelative dreptului la respectarea vieții de familie 196
§1. Semnificația familiei din perspectiva jurisprudenței C.E.D.O. 196
§2. Drepturi interesând viața de familie și conținutul acestora. Enumerare 197
2.1. Dreptul unui cuplu de a concepe un copil și de a folosi în acest scop procrearea asistată medical 198
2.2. Dreptul persoanelor încarcerate la relații matrimoniale 202
2.3. Dreptul persoanelor expulzate la viață de familie efectivă 203

2.4. Dreptul adoptatorului de a fi alături de copilul său adoptat 204
2.5. Dreptul la nonseparare 205
§3. Pierderea legăturilor de familie din dorința expresă a unuia dintre membrii familiei 210
§4. Simbioza dreptului convențional cu alte norme internaționale în materia răpirii de copii 211
§5. Asumarea de către statul român a exigențelor internaționale privitoare la protecția minorilor 213
§6. Dreptul la succesiune 216
6.1. Inserarea progresivă a drepturilor succesorale în dreptul la viață familială 216
6.2. Exigențele formulate de Curte în privința dreptului succesoral român 220
6.3. Nedemnitatea succesorală în lumina noului Cod civil 223

Capitolul II. Menținerea unității și coeziunii familiale – deziderat al dreptului convențional – și provocările societății contemporane 225
§1. Considerații introductive 225
§2. Provocările contemporane la adresa familiei 227
§3. „Viața de familie în afara familiei" 229
§4. Dificultăți actuale și de perspectivă în simbioza tradiție-inovație 234
Concluziile Părții a II-a 236

Partea a III-a. Dinamica compatibilizării dreptului civil român cu exigențele Convenției europene a drepturilor omului și a libertăților fundamentale 239

Capitolul I. Influența Convenției europene a drepturilor omului asupra izvoarelor dreptului civil român 241
Secțiunea 1. Exigențele dreptului național din perspectiva apartenenței la ordinea juridică europeană 241
§1. Perpetuarea necesității controlului european 241
§2. Parametrii credibilității și eficienței dreptului C.E.D.O. 242
§3. Temeiul obligativității jurisprudenței C.E.D.O. 243
§4. Statul român și „provocările" Convenției 246
Secțiunea a 2-a. Semnificația națională a „blocului de convenționalitate" 248

§1. Izvoarele formale ale dreptului civil român 248
§2. Acceptarea „indirectă" a jurisprudenței 252

Capitolul II. Obligațiile etatice decurgând din comandamentul asigurării convenționalității legii civile 261
Secțiunea 1. Paradigma asigurării calității legii civile române 261
Secțiunea a 2-a. Recodificarea dreptului civil român și nevoia de europenizare 269
Secțiunea a 3-a. Aproprierea standardelor Convenției în reglementarea de lege lata *a drepturilor personalității 274*

Capitolul III. „Permeabilitatea" judecătorului național la exigențele C.E.D.O. 286
§1. Implicarea instanței supreme în aplicarea dreptului C.E.D.O. 287
§2. Pârghii ale instanței de contencios constituțional pentru implementarea Convenției în dreptul național 289
§3. Abordarea „convențională" a dreptului intern de către judecătorul de drept comun 294

Capitolul IV. Alte autorități responsabile de implementarea C.E.D.O. în dreptul civil român 301
§1. Instituțiile de învățământ superior juridic 302
§2. Institutul European din România 303
§3. Ministerul Afacerilor Externe 304

Bibliografie 309
I. Dicționare, tratate, cursuri, monografii 309
II. Articole, studii, comunicări științifice 312
III. Note, comentarii 320
IV. Teze 320
V. Culegeri de jurisprudență 321
VI. Acte normative 322
VII. Pagini web 323

Anexa 1 325
§1. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (extras) amendată de Protocoalele 11 și 14 325
§2. Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale 327

§3. Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale 328
§4. Protocolul nr. 15 privind modificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale 328

Anexa 2 331
Lista alfabetică a cauzelor citate 331